

Az utcáról a Műcsarnokba és vissza

Gondolatok Kovács Vilmos (1929–2017) grafikus munkásságáról

► Első „tárlata” a lépcsőházban nyílt, tehetségére pedig a vele egy házban lakó Molnár Béla textilművész figyelte fel falfestés közben, aki abban az időben a Magyar Iparművészeti Főiskola oktatója volt. Ezután 1948-tól rövid ideig a főiskola hallgatója lett, ahol Köpeczi Bócz István osztályába járt, de Konecni György és Hincz Gyula is mesterei voltak. Tanulmányai megszakítása után egy évig a Tankönyvkiadó Nemzeti Vállalatnál dolgozott, majd besorozták, és egy honvédségi fotópályázat megnyerése után a néphadsereg sajtóosztályán kapott munkát. Végül, ahogy

Fotó: Bényi Andrea / Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Fotó: Bényi Andrea / Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

ő maga mondogatta, a főiskola helyett a katonaságot fejezte be.¹

Kovács Vilmos első szakmai megbízásait kereskedelmi és ipari szemlék kiállítási arculatának kialakítására kapta. A főiskolai évek után Gunda Antallal, Töreky Ferencsel és Konstantin Lászlóval az Országos Mezőgazdasági Kiállítás egyik pavilonján dolgoztak ismét együtt, majd a közös munkát éveken keresztül folytatták a Derkovits Gyula Alkotóközösség² tagjaiként. A tervezőgrafikusokat tömörítő csoport a Városligetben, később pedig Kőbányán, a vásárcsar-

Kovács Vilmos: Koldus és királyfi / Vilmos Kovács: The Prince and the Pauper

1979, papír, ofszet, 80,5x56,5 cm
(Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

Kovács Vilmos: Kedves család / Vilmos Kovács: Den kaere familie (The Dear Family)
1965, papír, ofszet, 80,8x56,7 cm
(Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

Kovács Vilmos: Karbid és sóska / Vilmos Kovács: Carbide and Sorrel
1964, papír, ofszet, 82,5x56,5 cm
(Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

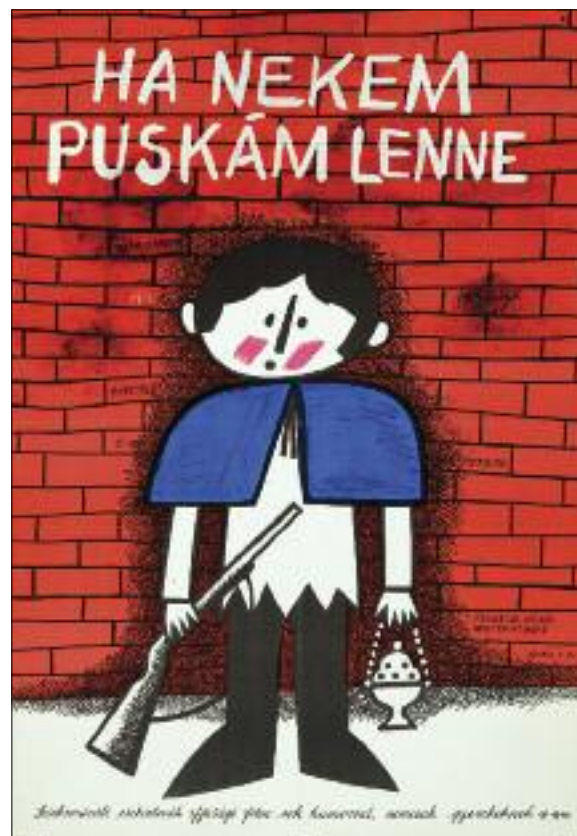
nok területén tervezett komplett ipari és kereskedelmi szakvásárokat, emellett Kovács Vilmos 1965-től egészen a rendszerváltásig számos külföldi magyar termékbemutató létrehozásában is részt vett.³

A hatvanas évek elejétől – kortársaihoz hasonlóan

– a Mokép (Mozgóképforgalmazási Vállalat) felkérésére számos filmplakátot készített, illetve zsűrizéseken vett részt mint a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének tagja. A 20. századi kulturális plakát – és különösen a kortárs művészetben igazi „olvasztótégelynek” számító filmplakát – sokszínűségét többek között annak is köszönhetjük, hogy a sajátos művészi kifejezőeszközök, a rendelkezésre álló analóg technikai apparátus, így a kurrens művészeti trendekkel való szoros viszony látványosan transzparensnek, kézzelfoghatóan bizonyultak. A kísérlete-

Kovács Vilmos: Ha nekem puskám lenne / Vilmos Kovács: Keby som mal puskú (If I Had a Gun)

1972, papír, ofszet, 82,3x57,3 cm
(Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

zést rögzítő vázlatokat és a printeket összehasonlítva szembetűnő, hogy a kész munkák mennyire meg tudták őrizni az ötletből kialakuló terv kézműves, éppen ezért egyedi jellegét: a sokszorosításban nem oldódott fel teljesen a technikai kivitelezés, a kísérletezés játékosága vagy az ötletek eredetisége.

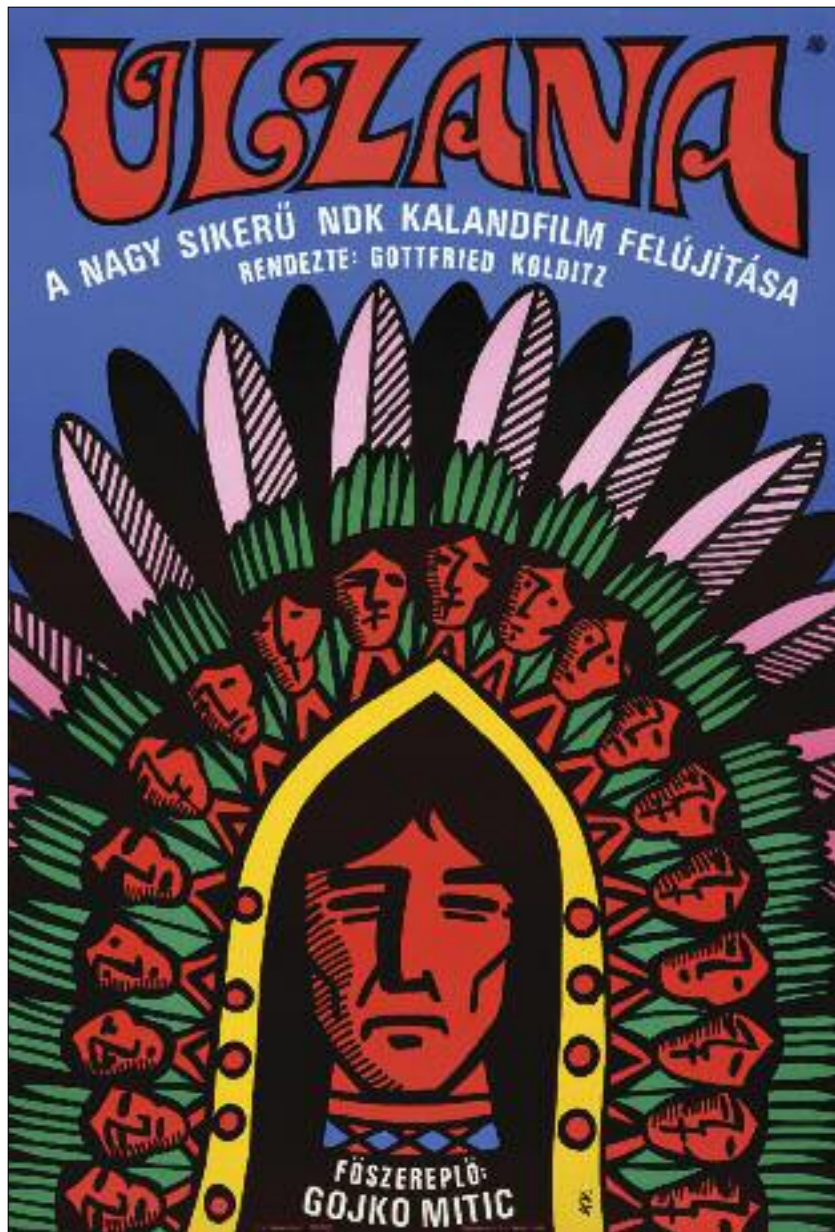
A hatvanas évektől Kovács Vilmos művein is mind gyakrabban jelent meg a túlexponált fotó, jellemzően kollázsként, papírkivágás formájában. A túlexponált vagy „égetett” fotó az Iparművészeti Főiskolán oktató Finta József reklámfotós és grafikus munkái nyomán lett közkedvelt technika és vált tipikus plakátgrafikai motívummá, ami a kortársak számos emblematis munkájában megjelent, mint a So-Ky házaspár (Sós László és Kemény Éva) szuggesztív *Harakirijén* (1964), de ennek köszönheti drámaiságát Görög Lajos *Húsz óra* (1965) című plakátja is. Kovács Vilmos kollázsain a fotó mellett gyakran ott vannak a lapos, foltszerűen kezelt, kissé szabálytalan, „tépett” formák (mint testrészek, tárgyak), melyek általában gazdag színezéssel és vonalrajzzal egészülnek ki. Így kerülhetett a kelet-német hétköznapiok vigjátékban elbeszélő *Karbid és sóska* (1964) címszereplőjének gondosan körbevágott feje egy magazinból a sík papírtest-kompozíció tetejére, vagy válhatott a több szerepben feltűnő, legendás Louis de Funès a pincérek Kerberoszává, *A főnök inkognitóban* (1967) című plakáton. A robusztus testen ülő fejek ötletét először a *Kedves családon* (1965) alkalmazta, ezen azonban az olló szabta, gombszemű, vagy éppenséggel bubifrizurás alakok sokkal inkább a kereskedelmi reklámgrafika sematizáló formaalkotásának ismeretéről tanúskodnak.

Rajzos plakátjaira a vonal és a színek szeretete, a derűs formaalkotás jellemző. Míg a *Koldus és királyfi*n (1979) megjelenő alakok egy rézkarc aprólékosságával készültek, a *Vigyázz, nagymama!* (1961) stilizált figurái, a *Rátarti fickó* (1962) szerethető bárgyúsága, vagy a *Ha nekem puskám lenne* (1972) kisfiúja inkább a korabeli könyv- és filmillusztrációk jellegzetes szereplőit idézik meg.

Bár munkáit tekintve általában dominánsabb az ötletes kompozíció és a képi elemek használata, hetvenes évekbeli filmplakátjain mégis szembetűnő bizonyos tipográfiai trendekhez való kötődése és a kallig-

Kovács Vilmos: *Ulzana* / Vilmos Kovács: *Ulzana*

1974, papír, ofszet, 57,5x40 cm
(Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

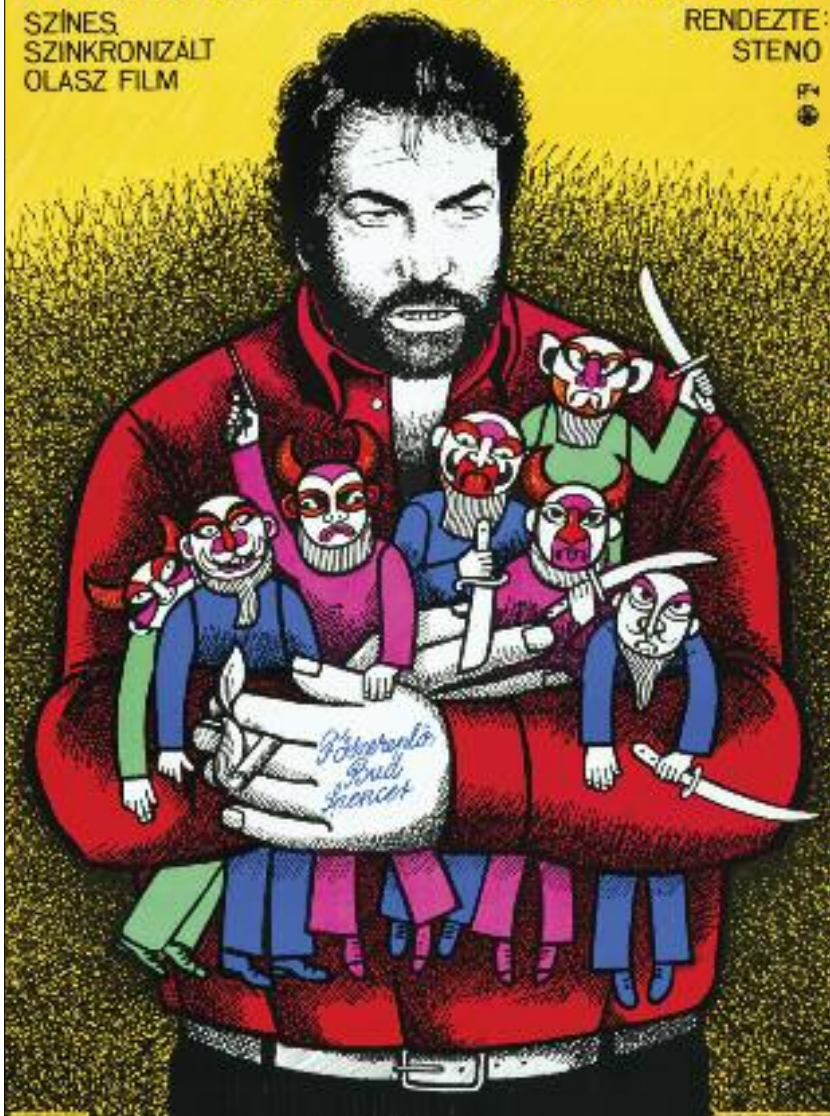
Fotó: Bényei Andrea / Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

PIEDONE HONG-KONGBAN

SZINES
SZINKRONIZÁLT
OLASZ FILM

RENDEZTE:
STENO

FILM

Fotó: Bényi Andrea / Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

ráfíához való vonzalma. A szecesszió feltámadása szinte azonnal hatott a korszak plakátjaira, és Kovács Vilmos munkáin is sokszor látjuk a stílusirányzat pszichedelikus kvalitásait tükröző ornamentikus, kac-

Kovács Vilmos: Piedone Hong-Kongban /

Vilmos Kovács: Flatfoot in Hong Kong

1977, papír, mélynyomás, 81x56,5 cm

(Magyar Nemzeti Galéria, Budapest)

karingós indában végződő, vastagított vagy árnyékkal díszített hullámzó reklámbetűket, amiket általában pop-artos színekkel emelt ki. Ilyen például az a vas-tagon kontúrozott, telt, élénk színezéssel tarkított, kifejezetten dekoratív, lakkfilctollal készített műcsoport, melynek jellegzetes darabjai az *Ulzana*⁴ (1974) vagy az *Őfelsége herceg elvtárs* (1969). Ez utóbbin, vagy például a *Piedone Hong-Kongban* (1977) című, filccel festett munkáján a határozott kontúrok kiegészülnek a korábban említett, metszeteket idéző aprólékos árnyékolással is.

Kovács Vilmos grafikai tevékenységének jelentős részét összetéveszthetetlen stílusú filmplakátjai alkotják, melyek a hirdetőoszlopokon kívül – a műfaj kvalitásainak felértékelődésével és a plakátok műzeumba vonulásával párhuzamosan – számos kiállításon szerepeltek. Első képei bemutatójának egy lépcsőház adott otthont, míg utolsó egyéni tárlatát 2004-ben lakóhelyén, Szentendrén rendezték meg. Szeretett városa végső soron a pályaképet bemutató kiállítással, mi pedig ezekkel a gondolatokkal kívánunk megemlékezni a kiváló művészről.

SZÓNYEG-SZEGVÁRI ESZTER
művészettörténész

Jegyzetek

1. A cikk tartalmában több ponton idézi a művésszel 2016. augusztus 24-én felvett interjút. Az interjút Katona Anikó és Szőnyeg-Szegvári Eszter készítette.
2. A Derkovits Gyula Alkotóközösség (1955–1990) működése alatt mindvégig tagok voltak: Bánki László, Czeglédi István, Kiss László, Kolozsváry György, Kovács Vilmos és Lantos Lajos. Az évek során összesen 106 tervezőművészt foglalkoztató csoportosulás hosszabb-rövidebb ideig tagjai között tudhatta például Zelenák Crescenciát, Gunda Antalt, Görög Lajost, Vörösmarty Magdát és Darvas Árpádot is. Kovács Vilmos 18 évig volt művészeti vezetője a Derkovitsnak.
3. Általában Varsányi Tamás vagy Novák Miklós építészekkel dolgozott együtt a Hungexpo vagy egy adott külkereskedelmi érdekű cég (pl. a Hungarotex) közvetlen megbízásából.
4. Ezzel a plakátjával 1972-ben elnyerte a Varsói Nemzetközi Plakátbiennálé diplomáját.